

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра політичних інститутів та процесів

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТОЛОГІЧНА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ

Освітні програми: Політологія

Спеціальності: 052 Політологія

Галузі знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні
кафедри політичних інститутів та процесів
Протокол № 6 від “28” грудня 2021 р.

м. Івано-Франківськ – 2022

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література
10. Контактна інформація

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Політологія
Викладач (-і)	Мищук Мар'яна Богданівна
Формат дисципліни	ОСВІТНІ КОМПОНЕНТИ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ ЗДОБУВАЧІВ
Обсяг дисципліни	90 год.; кількість кредитів ECTS – 3
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=183&id_cou=2432
Консультації	четвер, 14.00 год. – 15.00 год.

2. Анотація до курсу

Програма курсу спрямована на формування системного мислення, поглиблення знань з «Політологічної теорії держави». Оволодіння студентами систематизованими, цілісними знаннями про державу, як політичну форму організації суспільства; її сутність та місце у політичній системі, соціальну роль та особливості виконуваних нею функцій. В основі викладання дисципліни – методологічна ідея про чітке розрізнення трьох головних аспектів держави як: а)владно організованого суспільства; б)урядово-адміністративної установи; в)територіальної організації населення. Вивчення держави як інституту політичної системи та політичної форми організації суспільства передбачає аналіз форм державного правління, державно-територіального устрою, всебічний розгляд типів політичних режимів, а також аналіз структури та механізмів функціонування органів державної влади. Важливо наголосити, що одним із суттєвих компонентів будь-якої держави є її громадяни. Громадськість певною мірою визначає форму держави. Тому, при викладанні дисципліни значна увага зосереджується навколо питань громадянського суспільства, його структури, функцій та механізмів взаємодії держави та громадянського суспільства. Держава розглядається також і як суб"єкт міжнародних відносин. Передбачено розгляд питань щодо специфіки процесів розбудови української демократичної держави. Дисципліна "Політологічна теорія держави" сприяє формуванню у студентів самостійного та критичного ставлення до державотворчих процесів; вмінь та навичок аналізувати форми, типи держав, визначати рівень розвитку громадянського суспільства, оцінювати перебіг суспільно-політичних явищ та процесів.

Вивчення дисципліни спрямоване на формування та виховання громадян демократичної правової держави з високим рівнем політичної свідомості і культури, активною громадянською позицією

Програма включає відомості, що поглиблюють і доповнюють зміст навчальних предметів з політичної історії України, історії зарубіжних політичних вчень, теорії міжнародних відносин, філософії, історії України, загальної теорії політики, соціології, тощо.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є головні ідеї, концепції та теорії провідних теоретиків політичної думки та науки, феномен держави, як складової політичної системи суспільства, закономірності її функціонування, особливостей розвитку.

Основним завданням вивчення дисципліни є набуття студентами певних умінь і навичок необхідних для формування позиції свідомого громадянина у політичному процесі. Зокрема, через підвищення рівня політичної культури, рівня політичної свідомості, проведення об'єктивного аналізу функціонування політичної системи та її інститутів, а також здійснення оптимального вибору у формуванні напрямків і

способів власної політичної активності.

3. Мета та цілі курсу

Мета викладання дисципліни: студент повинен засвоїти весь матеріал з курсу при допомозі поданих викладачем методичних рекомендацій, підготовлених семінарських занять, самостійної роботи, індивідуальної роботи, засвоїти важливі проблеми з Історіїполітичної думки України, вміти застосовувати набуті знання у майбутній професійній і громадській діяльності. Метою є також ґрунтовне вивчення студентами політичних концепцій теоретиків української суспільно-політичної думки, адже історія української політичної думки налічує не одне століття й відзначається багатством думок, поглядів.

Завдання: ознайомити студентів з основами політичної думки та науки України.

4. Компетентності

Інтегальна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у політичній сфері суспільства, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій політичної науки.

Загальні компетенції:

ЗК01 Знання предметної області.

ЗК03 Здатість критично осмислювати політичну дійсність.

ЗК06. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК07. Здатність аналізувати моральні засади функціонування політичної системи на основі ґрунтовного вивчення ідей теоретиків політологічної теорії держави

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СКО1 Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СКО2. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування ідей теоретиків політологічної теорії держави.

СКО3. Здатність описувати, пояснювати політичні процеси базуючись на ідеях теоретиків політологічної теорії держави.

СКО4. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології у фаховій діяльності:

СКО5. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну

поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК06. Здатність аналізувати публічну політику на місцевому національному, європейському та глобальному рівні.

СК08. Здатність виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

СК09. Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень

5. Результати навчання

Студенти повинні:

РН01 Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійно' діяльності.

РН03. Вміти критично мислити у сфері політологічної діяльності.

РН04. Мати навички професійної комунікації, широко використовуючи понятійно-категоріальний апарат політичної науки.

РН06. Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у політологічній діяльності.

РН07. Розуміти історію, закономірності та етапи генези політологічної теорії держави.

РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично- дослідницький апарат сучасної політичної науки.

РН09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування ідей теоретиків політологічної теорії держави.

РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, суспільно-політичних, національно-культурних та ідеологічних контекстах.

РН12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів (зокрема, депутатів) та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

РН13, Вміти аналізувати публічну політику на місцевому національному, європейському та глобальному рівні .

РН14. Застосовувати теорії класиків політологічної теорії держави у професійній діяльності.

РН15. Виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

РН16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень.

Після завершення вивчення курсу політології студенти повинні знати:

- сутність держави як політичної форми організації суспільства та важливого інституту політичної системи суспільства;
- теорії походження, парадигми держави;
- ознаки, функції держави та її структуру;
- форму держави та складові які її визначають;
- різновиди держав;
- особливості, принципи правової держави та шляхи її формування;

- сутність та різновиди форм державного правління, державно-територіального устрою, типи політичних режимів і їх ознаки;
- сутність, зміст, ознаки, особливості державної влади, її типи, форми, фактори ефективності; роль політичних партій в сучасних державах;
- різновиди партійних та виборчих систем в країнах з різними типами політичного режиму;
- особливості системи державного правління в Україні;
- сутність держави як суб'єкта міжнародних відносин, типи зовнішньої політики держав;
- специфіку здійснення політичних процесів в сучасних державах;
- особливості функціонування інституту політичного лідерства;
- формування ідеї державності в політичній думці України.

На основі курсу студенти повинні вміти:

- охарактеризувати державу як основний інститут політичної системи та політичну форму організації суспільства;
- застосовувати отримані знання при оцінці та аналізі специфіки організації та здійснення влади в сучасних державах;
- аналізувати сучасні державні та світові суспільно-політичні процеси;
- визначати ефективність державної влади;
- аналізувати та порівнювати форми державного правління, державно-територіального устрою;
- визначати та давати характеристику особливостям політичного режиму в сучасних державах;
- оцінювати рівень демократичності політичного режиму;
- давати оцінку діяльності та функціонування різних суб'єктів політики в сучасних державах;
- описати особливості політичної системи України та специфіку функціонування державних і недержавних інститутів;
- охарактеризувати особливості системи державного правління в Україні;
- визначати роль та місце держав в системі міжнародних відносин, давати характеристику особливостям зовнішньої політики держав, визначати позиції України на міжнародній арені.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	16
семінарські заняття / практичні / лабораторні	14
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий

9-й семестр	052 Політологія	I курс магістратури	Вибірковий
Тематика курсу			
Тема	Форма заняття	Завдання, год.	
Тема 1. Політологічна теорія держави як наука і навчальна дисципліна.	лекція, 2 год.	Підготовка конспекту лекційного заняття, 2 год.	
Тема 2. Концепції походження держави.	лекція, 2 год., семінарське заняття , 2 год.	Підготовка конспекту лекційного заняття, 2 год. Підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації, 2 год. Підготовка індивідуального завдання – реферат на тему: 1. Класифікація сучасних концепцій держави. 2. Характеристика держави в доктринах соціологічного характеру. 3. Теорія солідаризму. 4. Теорія держави загального благоденства. 5. Теорія плюралістичної демократії. 6. 2.Поняття і ознаки соціальної правової держави. 7. 3.Теорія правової держави і теорія соціальної держави. 8. Внесок інституційної школи Л.Дюгі та М.Оріу в комплекс плюралістичних теорій держави 9. Соборно-солідаристське розуміння суспільства та патерналістська інтерпретація влади в рамках консервативного лібералізму 10. Месіанство «народів-богоносців» в теократичних теоріях представників християнського вчення	

		11. Раціонально-критичний аналіз євразійської теорії держави 12. Держава в поглядах «нових лівих» 13. «Нові праві» про роль держави у житті сучасного суспільства 14. «Неоплюралісти» про державну форму організації політичного життя суспільства. 8 год
Тема 3. Сутність і функції держави.	лекція, 2 год., семінарське заняття, 2 год	Підготовка конспекту лекційного заняття, 2 год. Підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації, 2 год. Підготовка індивідуального завдання – реферат на тему: 1. Динаміка функцій держави. 2. Зв'язок і взаємодія функцій держави. 3. Межі діяльності держави 4 год.
Тема 4. Типологія держав.	лекція, 2 год., семінарське заняття, 2 год	Підготовка конспекту лекційного заняття, 2 год. Підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації, 4 год. Підготовка індивідуального завдання – реферат на тему: 1. Цивілізаційний підхід. 2. Формаційний підхід. 3. Історичний тип держави. 4. Типи держав за рівнем захисту прав і свобод людини. 5. Типи держав за способом набуття влади. 6 год.
Тема 5. Форми держави.	лекція, 4 год. семінарське заняття, 4 год.	Підготовка конспекту лекційного заняття, 4 год. Підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації, 4 год.

		Підготовка індивідуального завдання – реферат на тему: 1. Принципи успадкування влади за різних типів монархій 2. Сутнісні характеристики патріархальних та традиційних монархій 3. Ознаки сакральної монархії 4. Особливості деспотичних монархій 5. Станові та станово-представницькі монархії 6. Історичні та політико-системні фактори перетворення абсолютних монархій у монархії конституційного типу 7. Принципи функціонування політичної влади в умовах автократичних монархій 8. Історичні види та сучасні інтерпретації аристократичної форми державного правління 9. Причини утворення бюрократично-авторитарних форм державного правління 10. Історична роль імперій у розвитку цивілізації 6 год.
Тема 6. Поняття і призначення механізму держави, його роль у здійсненні функцій і завдань держави.	лекція, 2 год. семінарське заняття, 2 год.	Підготовка конспекту лекційного заняття, 2 год. Підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації, 2 год. Підготовка індивідуального завдання – реферат на тему: 1. Структура механізму держави. 2. Державний орган. 3. Державні установи. 2 год
Тема 7. Ідея державності в політичній думці України	Лекція, 2 год., семінарське заняття, 2 год.	Підготовка конспекту лекційного заняття, 2 год.

	год.	Підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації, 2 год. Підготовка індивідуального завдання – реферат на тему: 1. Державницькі і демократично-правові тенденції політичної думки України X - XVI ст. 2. Ідеї національної державності у політичній думці періоду козацько-гетьманської держави XVII – XVIII ст. 3. Проблеми держави та політичних відносин у суспільній думці України періоду національного відродження XIX поч. - XX століття. 4. Клясократична держава в концепції В.Липинського. 5. М.Міхновський про державу. 6. Чинний націоналізм Д.Донцова: політологічний аналіз держави. 2 год

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Впродовж семестру передбачено 4 форми контролю за навчанням студентів: 1) поточний контроль; 2) контрольна робота; 3) написання реферативної роботи; 4) тест. Завершується курс заліком.			
	Максимальна кількість балів, яку можуть одержати студенти під час виконання різних видів робіт становить:			
	Поточний контроль	Тест	Контрольна робота	Реферативна робота
30 балів	10 балів	40 балів	20 балів	100 балів
Поточний контроль знань Лекції передбачають системний і послідовний виклад навчального матеріалу. Самостійна робота студента на лекції повинна полягати в тому, що, стежачи за логікою їх викладу, він вчиться усвідомлювати основні положення науки, яку вивчає, самостійно виділяти і засвоювати головне.				

Значне місце в самостійній роботі студента повинні займати підготовка і активна участь в проведенні семінарських занять. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за роботу на семінарських заняттях становить 30 балів. Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. Робота кожного студента на семінарських заняттях може бути оцінена від 1 до 5 балів.

Контрольна робота

Впродовж роботи над вивченням курсу передбачено проведення 1 контрольної роботи, з яку студент може одержати максимально 40 балів(4 питання – по 10 балів кожне). Написання контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки при заліку.

Індивідуальна робота студентів

Вивчення курсу здійснюється, крім лекційних та семінарських занять, у таких формах самостійної роботи студентів:

- самостійна робота з політологічною літературою, конспектування першоджерел;
- підготовка реферативних повідомлень згідно тем, які включені до вивчення курсом та їх захист;
- розв'язування тестів;
- складання словника, порівняльних таблиць та схем;

Індивідуальна робота студентів оцінюється в 20 балів

Самостійна робота студента має на меті закріпити і поглибити набуті студентом знання і вміння у процесі вивчення дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

	0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
	Підсумковий контроль – залік			
Вимоги до письмової роботи	Індивідуальні завдання Крім теоретичних знань студент повинен вміти застосовувати отримані знання у наукових дослідженнях фундаментального та прикладного характеру з використанням сучасних інформаційних технологій. Загальні вимоги: • чіткість та логічна послідовність викладення матеріалу; • переконливість аргументації; • стислість і точність формулювань, які виключають можливість неоднозначного тлумачення; • конкретність викладення результатів дослідження; [детальніше дивимось за посиланням: http://www.itm.dp.ua/docs/Referat.doc]			
Семінарські заняття	Тема 1 Концепції походження держави (2 год.)			
	Тема 2. Сутність і функції держави (2 год.)			
	Тема 3. Типологія держав. (2 год.)			
	Тема 4. Форми держави. (4 год.)			
	Тема 5. Поняття і призначення механізму держави, його роль у здійсненні функцій і завдань держави. (2 год.)			
	Тема 6. Ідея державності в політичній думці України. (2 год.)			
Умови допуску до підсумкового контролю	Належне виконання: 1) змісту питань планів семінарських занять. Для цього необхідно готувати конспекти семінарських занять. Вітається якісна підготовка візуалізованих презентацій для відповідей на семінарські питання. Візуалізована презентація на семінарське питання не повинна перевищувати 20 слайдів. Однак слід пам'ятати, що візуалізована презентація тільки доповнює підготовлену основну відповідь студента (-ки). 2) складання тестів, написання контрольної роботи та виконання індивідуальної роботи протягом березня – початку червня 2021 р. Студент (-ка) допускається до підсумкового контролю заліку на початку грудня 2020 р. за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 50 і більше балів. Студент (-ка) допускається до підсумкового контролю екзамену на початку червня 2021 р. за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 50 і більше балів.			
8. Політика курсу				
Політика курсу «Політологічна теорія держави» передбачає перездачу усіх невиконаних завдань (https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-				

документи/polozhenja/). За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – четвер, 14.00 год. – 15.00 год. Дотримання академічної доброчесності ([Академічна доброчесність – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника \(pnu.edu.ua\)](https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагиату/) <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагиату/>)

9. Рекомендована література

Тема 1. Політологічна теорія держави як наука і навчальна дисципліна.

1. Горлач М. І. **Політологія : наука про політику** / М. І. Горлач, В. Г. Кремень. — К. : Центр учбової літератури, 2009. — 840 с.
2. Дробінка І. Г. **Політологія** : навч. посіб. / І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь, Ю. В. Підгорецький. — К. : Центр учбової літератури, 2007. — 292 с.
3. Погорілий Д. Є. **Політологія: 100 питань — 100 відповідей** : навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Погорілий Д. Є. — К. : ІНКОС, 2008. — 232 с.
4. Піча В. М., Хома Н. М. **Політологія: Конспект лекцій**. Навч. посібн. Для студентів вищих закладів освіти України. — К., 1999.
5. **Політологічний енциклопедичний словник** / Упор. В. П. Горбатенко ; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. — 2-ге вид., доп. і перероб. — К. : Генеза, 2004. — 736 с.
6. **Політологія** / За ред. О. Бабкіної, В. Горбатенка. - К., 1998.
7. **Політологія: Матеріали до семінарських занять** / Упорядник П. П. Марчук. - Тернопіль, 1998.
8. **Політологія: Підручн.** / За ред. О. І. Семківа. - Львів, 1994.
9. **Політологія: Підручн.** / І. С. Дзюбко, К. М. Левківський, В. П. Андрушенко та ін. - К., 1998.
10. **Політологія** : підручник / за ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка ; видання 3-є, перероблене, доповнене. — К. : Академія, 2010. — 568 с.
11. **Політологія: Підручн.** / За ред. О. І. Семківа. - Львів, 1994.
12. **Політологія: Підручн.** / І. С. Дзюбко, К. М. Левківський, В. П. Андрушенко та ін. - К., 1998.
13. **Політологія** : підручник / за ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка ; видання 3-є, перероблене, доповнене. — К. : Академія, 2010. — 568 с.
14. **Політологія** : навч. посібник / за ред. М. П. Гетьманчук. — К. : Знання, 2011. — 415 с.
15. **Політична енциклопедія** / ред. кол. Ю. Левенець і Ю. Шаповал. — К. : Парламентське вид-во, 2011. — 808 с.
16. Рудич Ф. М. **Політологія** : підручник / Рудич Ф. М. — К. : Либідь, 2009. — 480 с.
17. Рутар С. **Політологія** : навч. посіб. для студентів денної та заочної форм навчання / Рутар С., Прокіп А., Кендус О. — Львів : ЛКА, 2010. — 152 с.
18. Шляхтун П. П. **Політологія: теорія та історія політичної науки** / П. П. Шляхтун. — К. : Центр уч. літ-ри, 2010. — 500 с.
19. Мамут Л. **Государство: полюси представлений** // Общественные науки и современность. — 1996. - №3
20. Нерсесянц В. С. **Правовое государство, история и современность** // Вопросы философии. — 1989. - №2
21. Рабінович П. **Основи загальної теорії права та держави**. — К., 1993
22. Романюк А. **Монархія** // Український варіант. — 1998. - №2
23. Рутар С. **Держава як основний елемент політичної системи (методологічні аспекти)** // Розбудова держави. — 1993. - №7
24. Тарасов Е. И. **Государство как институт политической системы** // Социально-политический журнал. — 1994. - №2
25. Тимошенко В. І. **Правова держава**. — К., 1994
26. Якушик В. М. **Різноманітність форм правління** // Філософська та соціологічна думка. — 1990. - №10

27. Ильин И.А. О монархии и республике // Вопросы философии. – 1994. - №4,5

Тема 2. Концепції походження держави.

1. Деркачова Н. О. **Теорія походження держави за М. Ф. Владимирським-Будановим** / Н. О. Деркачова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. - 2015. - Вип. 30. - С. 99-103. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2015_30_15
2. Дробінка І. Г. **Політологія** : навч. посіб. / І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь, Ю. В. Підгорецький. — К. : Центр учбової літератури, 2007. — 292 с.
3. Лебедева О. В.
Психологічна теорія походження держави / О. В. Лебедева // Молодий вчений. - 2015. - № 8(2). - С. 98-100. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_8%282%29__24
4. Мануйлов Є. М. **Філософсько-правові концепції виникнення та розвитку правової держави** / Є. М. Мануйлов // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Серія : Філософія. - 2016. - № 4. - С. 71-80. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuuauph_2016_4_9
5. Погорілий Д. Є. **Політологія: 100 питань — 100 відповідей** : навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Погорілий Д. Є. — К. : ІНКОС, 2008. — 232 с.
6. Пилипенко Г. М. **Теорії виникнення держави як методологічна основа дослідження державної присутності в економіці** / Г. М. Пилипенко // Економічний вісник Національного гірничого університету. - 2007. - № 4. - С. 13-19. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2007_4_4
7. Піча В.М., Хома Н.М. **Політологія: Конспект лекцій**. Навч. посібн. Для студентів вищих закладів освіти України. — К., 1999.
8. **Політологічний енциклопедичний словник** / Упор. В. П. Горбатенко ; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. — 2-ге вид., доп. і перероб. — К. : Генеза, 2004. — 736 с.
9. **Політологія** / За ред. О.Бабкіної, В.Горбатенка. - К., 1998.
10. **Політологія: Матеріали до семінарських занять** / Упорядник П.П.Марчук. - Тернопіль, 1998.
11. **Політологія: Підручн.** / За ред. О.І.Семківа. - Львів, 1994.
12. **Політологія: Підручн.** / І.С.Дзюбко, К.М.Левківський, В.П.Андрушенко та ін.-К., 1998.
13. **Політологія** : підручник / за ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка ; видання 3-є, перероблене, доповнене. — К. : Академія, 2010. — 568 с.
14. Шай Р. **Теоретико-правові концепції виникнення та розвитку правової держави** / Р. Шай // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - 2010. - Вип. 5. - С. 261-266. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2010_5_64
15. Юринець Ю. Л. **Генеза створення Афіньської держави як обґрунтування договірної теорії походження держави** / Ю. Л. Юринець, Л. М. Белкін // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2013. - № 1. - С. 43-49. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2013_1_11

Тема 3. Сутність і функції держави.

1. Безугла Л. С. **Соціально-економічні функції держави щодо розвитку малого та середнього підприємництва в Україні** / Л. С. Безугла. // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2011. - № 2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2011_2_5
2. Білик О. І. **Суть соціальної функції держави** / О. І. Білик. // Державно-управлінські студії. - 2017. - № 2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/deruprs_2017_2_9
3. Ботвінов Р. Г. **Особливості реалізації правоохоронної функції держави в сучасному українському суспільстві** / Р. Г. Ботвінов // Ефективність державного управління. - 2016. - Вип. 4. - С. 156-163. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2016_4_19

4. Булкат М. С. **Функції держави у взаємодії з категоріальним апаратом теорії держави** / М. С. Булкат // Право і Безпека. - 2011. - № 2. - С. 70-73. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2011_2_17
5. Волинка К. Г. **Теорія держави і права**. — К., 2003.
6. Венгеров А. Б. **Теория государства и права**. — М., 2000.
7. **Загальна політологічна теорія держави** / За ред. В. В. Копей- чикова. — К., 2000.
8. Коломоець О. В. **Функції держави у сучасному державознавстві: теоретичні проблеми** / О. В. Коломоець // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція. - 2013. - Вип. 5. - С. 41-44. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2013_5_11
9. Котюк В. О. **Теорія права: Курс лекцій**. — К.: Вентурі, 1996.
10. Кузенко У. **Форми реалізації політичної функції держави: поняття, види** / У. Кузенко // Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 2. - С. 230-234. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_2_45
11. Полковніченко О. М. **Сутність та зміст правоохоронної функції держави** / О. М. Полковніченко // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2011. - № 3. - С. 39-43. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2011_3_8
12. Рябов С. Г. **Політологічна теорія держави**. — К.: Тандем, 1996.
13. Скакун О. Ф. **Теория государства и права**. — Харьков, 2000.
14. Уманців Ю. М. **Еволюція ролі та функцій держави в економіці** / Ю. М. Уманців, О. І. Міняйло // Економічний вісник університету. - 2016. - Вип. 28(1). - С. 140-148. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/escvu_2016_28%281%29_20
15. Дробінка І. Г. **Політологія** : навч. посіб. / І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь, Ю. В. Підгорецький. — К. : Центр учбової літератури, 2007. — 292 с.
16. Погорілий Д. Є. **Політологія: 100 питань — 100 відповідей** : навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Погорілий Д. Є. — К. : ІНКОС, 2008. — 232 с.
17. Піча В.М., Хома Н.М. **Політологія: Конспект лекцій**. Навч. посібн. Для студентів вищих закладів освіти України. — К., 1999.
18. **Політологічний енциклопедичний словник** / Упор. В. П. Горбатенко ; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. — 2-ге вид., доп. і перероб. — К. : Генеза, 2004. — 736 с.
19. **Політологія** / За ред. О.Бабкіної, В.Горбатенка. - К., 1998.
20. **Політологія: Матеріали до семінарських занять** / Упорядник П.П.Марчук. - Тернопіль, 1998.
21. **Політологія: Підручн.** / За ред. О.І.Семківа. - Львів, 1994.
22. **Політологія: Підручн.** / І.С.Дзюбко, К.М.Левківський, В.П.Андрушенко та ін.-К., 1998.

Тема 4. Типологія держав.

1. Герилів Д. Ю. **Концепція сучасної держави крізь призму дослідження проблем типології** / Д. Ю. Герилів // Митна справа. - 2013. - № 5(2.1). - С. 7-14. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2013_5%282.1%29_4
2. Кіптенко В. К. Ляшенко М. Ю. **Генетична типологія мікронацій (віртуальних держав)** / В. К. Ляшенко М. Ю. Кіптенко // Географія та туризм. - 2014. - Вип. 27. - С. 173-184. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2014_27_25
3. Крестовська Н. М. **Скарбниця як критерій типології держави** / Н. М. Крестовська // Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія". - 2011. - Т. 10. - С. 280-287. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npouua_2011_10_28.
4. Козюк В. **Типологія держав добробуту, якість інститутів та екологічних благ у постсоціалістичних країнах** / В. Козюк, Ю. Гайда, О. Шиманська // Журнал європейської економіки. - 2020. - Т. 18, № 1. - С. 3-19. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jee_2020_18_1_3

5. М'яловицька Н. **Типологія держав у процесі державно-історичного розвитку** / Н. М'яловицька // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. - 2011. - Вип. 87. - С. 4-7. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2011_87_3
6. Шай Р. Я. **Питання типології держави і права з позиції формаційного підходу** / Р. Я. Шай // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. - 2015. - № 813. - С. 175-180. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_813_28
7. Пироговська Є. В. **Типологія держав за їхньою могутністю** / Є. В. Пироговська, В. М. Якушик // Наукові записки НаУКМА. Політичні науки. - 2014. - Т. 160. - С. 3-10. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAp_2014_160_3
8. Шигаль Д. А. **Типологія та основні схеми періодизації історії держави і права** / Д. А. Шигаль // Форум права. - 2011. - № 1. - С. 1140-1143. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_1_183
9. Горлач М. І. **Політологія : наука про політику** / М. І. Горлач, В. Г. Кремень. — К. : Центр учбової літератури, 2009. — 840 с.
10. Дробінка І. Г. **Політологія : навч. посіб.** / І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь, Ю. В. Підгорецький. — К. : Центр учбової літератури, 2007. — 292 с.
11. Погорілий Д. Є. **Політологія: 100 питань — 100 відповідей** : навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Погорілий Д. Є. — К. : ІНКІС, 2008. — 232 с.
12. Піча В.М., Хома Н.М. **Політологія: Конспект лекцій. Навч. посібн.** Для студентів вищих закладів освіти України. — К., 1999.
13. **Політологічний енциклопедичний словник** / Упор. В. П. Горбатенко ; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. — 2-ге вид., доп. і перероб. — К. : Генеза, 2004. — 736 с.
14. **Політологія** / За ред. О.Бабкіної, В.Горбатенка. - К., 1998.
15. **Політологія: Матеріали до семінарських занять** / Упорядник П.П.Марчук. - Тернопіль, 1998.
16. **Політологія: Підручн.** / За ред. О.І.Семківа. - Львів, 1994.
17. **Політологія: Підручн.** / І.С.Дзюбко, К.М.Левківський, В.П.Андрущенко та ін.-К., 1998.
18. **Політологія** : підручник / за ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка ; видання 3-є, перероблене, доповнене. — К. : Академія, 2010. — 568 с.

Тема 5. Форми держави.

1. Богушова І. В. **Еволюція форми держави в аспекті деяких підходів до її типології** / І. В. Богушова // Часопис Київського університету права. - 2012. - № 2. - С. 47-55. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2012_2_13
2. Бостан С. К. **Форма територіальної організації публічної влади в державі: проблеми теорії і практики** / С. К. Бостан // Публічне право. - 2015. - № 2. - С. 26-36. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2015_2_5
3. Горбань В. І. **Щодо розбіжностей у визначенні форми держави між теорією та історією держави і права** / В. І. Горбань // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. "Право". - 2012. - Вип. 18. - С. 5-12. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_pravo_2012_18_3
4. Демчишак Р. Б. **Проблема форми держави та розподілу влади у політологічній концепції В'ячеслава Липинського** / Р. Б. Демчишак // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія. - 2016. - Вип. 16. - С. 209-216. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_ip_2016_16_28
5. Пархоменко Н. **Форми діалогу інститутів громадянського суспільства і держави (окремі аспекти)** / Н. Пархоменко // Історико-правовий часопис. - 2015. - № 1. - С. 8-13. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipch_2015_1_4
6. Процюк І. В. **Форма держави як категорія правознавства** / І. В. Процюк // Проблеми законності. - 2010. - Вип. 112. - С. 13-19. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2010_112_4

7. Сухонос В. В. **Вплив інституту глави держави на монархічну форму правління** / В. В. Сухонос. // Часопис Національного університету "Острозька академія". Сер. : Право. - 2013. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Choasp_2013_1_32
8. Талдикін О. В. **Форма держави відповідно до Пактів і конституції прав і вольностей Запорозького Війська** / О. В. Талдикін // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2018. - № 1. - С. 84-88. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
9. Толстенко В. Л. **Загальні ознаки правової організації демократичної форми держави** / В. Л. Толстенко // Актуальні проблеми політики. - 2014. - Вип. 52. - С. 27-37. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2014_52_5
10. Толстенко В. Л. **Статичний і динамічний виміри правового дослідження форми держави: питання теорії та методології** / В. Л. Толстенко // Філософські та методологічні проблеми права. - 2013. - № 1-2. - С. 204-213. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fmpp_2013_1-2_24
11. Толстенко В. Л. **Форма державного устрою як складова поняття форми держави: до методології дослідження** / В. Л. Толстенко // Наукові праці МАУП. - 2014. - Вип. 2. - С. 91-97. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npmaup_2014_2_17
12. Шкабко С. І. **Форма правління як елемент форми держави та основна категорія державознавства** / С. І. Шкабко // Право і суспільство. - 2015. - № 4(4). - С. 49-54. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2015_4%284%29__11

Тема 6. Поняття і призначення механізму держави, його роль у здійсненні функцій і завдань держави.

1. Горлач М. І. **Політологія : наука про політику** / М. І. Горлач, В. Г. Кремень. — К. : Центр учбової літератури, 2009. — 840 с.
2. Дробінка І. Г. **Політологія : навч. посіб.** / І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь, Ю. В. Підгорецький. — К. : Центр учбової літератури, 2007. — 292 с.
3. Погорілий Д. Є. **Політологія: 100 питань — 100 відповідей** : навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Погорілий Д. Є. — К. : ІНКОС, 2008. — 232 с.
4. Піча В. М., Хома Н. М. **Політологія: Конспект лекцій. Навч. посібн.** Для студентів вищих закладів освіти України. — К., 1999.
5. **Політологічний енциклопедичний словник** / Упор. В. П. Горбатенко ; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. — 2-ге вид., доп. і перероб. — К. : Генеза, 2004. — 736 с.
6. **Політологія** / За ред. О. Бабкіної, В. Горбатенка. - К., 1998.
7. **Політологія: Матеріали до семінарських занять** / Упорядник П. П. Марчук. - Тернопіль, 1998.
8. **Політологія: Підручн.** / За ред. О. І. Семківа. - Львів, 1994.
9. **Політологія: Підручн.** / І. С. Дзюбко, К. М. Левківський, В. П. Андрущенко та ін. - К., 1998.
10. **Політологія : підручник** / за ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка ; видання 3-є, перероблене, доповнене. — К. : Академія, 2010. — 568 с.

Тема 7. Ідея державності в політичній думці України

1. **Великий українець: 36 праць Михайла Грушевського** / Передм. Л. Кравчука. — К., 1992.
2. Грабовський С., Ставряш С., Шилер Л. **Нариси з історії українського державотворення.** — К., 1995.
3. Донцов Д. **Дух нашої давнини.** — Дрогобич., 1991.
4. Донцов Д. **За яку революцію.** Львів, 1990.
5. Донцов Д. **Історія розвитку української державної ідеї.** — К., 1993.
6. Донцов Д. **Націоналізм.** Дрогобич, 1992.
7. Донцов Д. **Історія розвитку української державної ідеї.** — К., 1993.
8. Липа Ю. **Призначення України.** — Львів, 1992.

9. Липинський В. **Релігія і церква в історії України.** – К., 1995.
10. Липинський В. **Замітки до історії українського державного будівництва в XVII столітті** // Укр. Іст. журн. – 1992. - №2.
11. Липинський В. Листи до братів-хліборобів: Про ідею і організацію українського монархізму // Філософська і соціологічна думка. -1991.-№10.
12. Липинський В. **Народи поневолені і народи бездержавні** // Сучасність. -1992. - №6.
13. Лисяк-Рудницький І. **Історичні есе.** – Т.1,2. – К., 1991
14. Міхновський М. **Самостійна Україна** // Вивід прав України. – Львів, 1991
15. Франко І. **Ukraina irredenta** // Вивід прав України. Нью-Йорк, 1964.
16. Франко І. **Мислі о еволюції в історії людськості** // Франко І Зібр. тв.: У 50 т. — К., 1986. — Т.45.
17. Франко І. **Народна програма** // Франко І Зібр. тв.: У 50 т. — К., 1985. — Т.44. кн.2. — С.521-549.
18. Франко І. **Поза межами можливого** // Франко І. Зібр. тв.: У 50 т. — К., 1986.- Т.45.
19. Франко І. **Свобода і автономія** // Франко І. Зібр. тв.: У 50 т. — К., 1986.-Т. 45.
20. Франко І. **Що таке поступ?** // Франко І. Зібр. тв.: У 50 т. — К., 1986.—Т. 45.

10. Контактна інформація

Міщук Маряна Богданівна – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних інститутів та процесів (м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, каб. 714)
Телефон - 0970878570
Е-mail викладача: mariana.mishchuk@pnu.edu.ua

Викладач

Міщук М.Б.